ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

A CHILDREN'S MAGAZINE

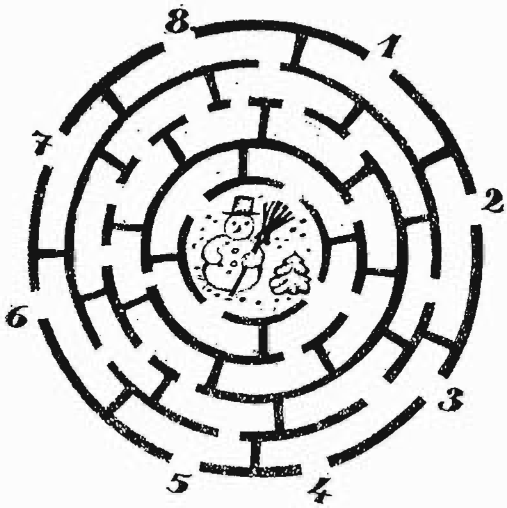

РІК XX. БЕРЕЗЕНЬ 1973 Ч. 3. (223).

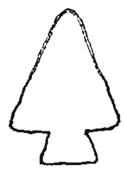
В ГОСТІ ДО СНІГОДІДА

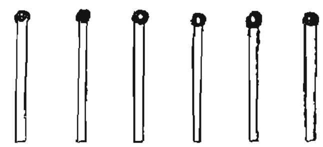
Котрою дорогою можна пройти в гості до снігодіда, щоб попрощатися з ним, бо вже весна близька.

З ЧОТИРЬОХ — П'ЯТЬ!

Тут зображене вістря стріли. Чи зможете нарисувати отаких чотири вістря, так, щоб складені разом дали п'ять?

СПРОБУЙТЕ!

Отут шість сірників. Складіть їх так, щоб вийшло шість трикутників.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК У ЧИСЛІ „ВЕСЕЛКИ" ЗА ЛЮТИЙ 1973: ХРЕСТИКІВКА: 1) Париж. 2) Крути. 3) Лавра. 4) Листя. ВПИШІТЬ СЛОВА: 1) Весна. 2) Ольга. 3) Одеса. 4) Олена Пчілка і Олена Теліга. 5) Турка. 6) Десна. 7) Згода будує, незгода руйнує. 8) Книжка. 9) „Квітка щастя".

ХРЕСТИКІВКА

1. Х — — — — — —
2. Х — — — — —
3. Х — — —
4. Х — — —
5. Х — —
6. Х — — —
7. Х — —
8. Х — — —
9. Х — — —
10. Х — — — — —
11. Х — — — — — —

Замість хрестиків і рисок вставте слова, які мають таке значення:

1. Прізвище героя відомої повісти Івана Франка, теж назва орла.
2. Прибране прізвище поета, який писав теж поезії для дітей; його віршована казка „Водяничок" була надрукована у „Веселці" 1966 р.
3. Росте восени в лісах.
4. Ріка в тій частині України, що зветься Волинь.
5. Скорочена назва (початкові букви) українського війська, яке боролося проти німецьких і большевицьких загарбників.
6. Наше українське найславніше місто.
7. Столичне місто в Европі, де недавно засновано другий в Европі український університет.
8. Інша назва корабля, відома теж з Біблії.
9. Колючий звірок (про нього були казки й загадки у „Веселці").
10. Місто в Україні — пошукайте на мапі України.
11. Осіння квітка.

Початкові букви, вписані на місце хрестиків, коли їх читати згори вниз, дадуть два святі для нас слова. Вони є найважливіші в українських молодечих товариствах і в їх присягах.

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редаґує Колеґія. Річна передплата становить у ЗСА — 5.00 долярів, у інших країнах — рівновартість цієї суми. Для членів УНС — 4.00 доляри. Ціна окремого числа 50 центів. Ціна подвійного числа — 75 — центів.

Обкладинка роботи Юрія Матушевського

"THE RAINBOW" — "VESELKA"

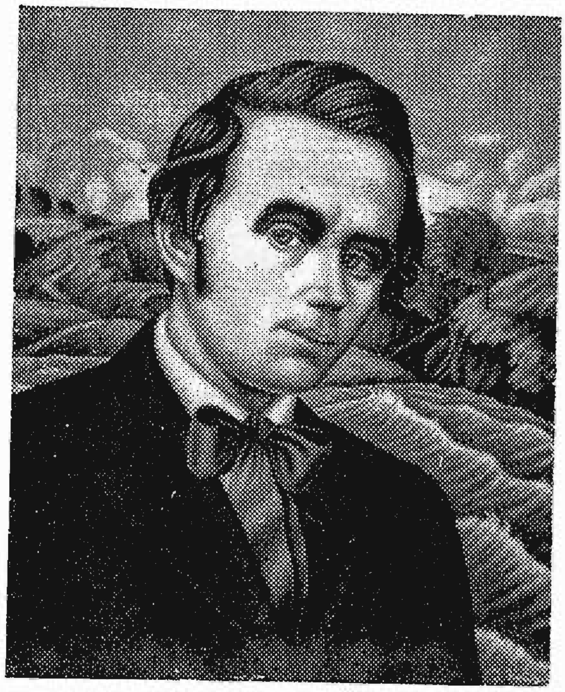
Published monthly, except June to September Bi monthly at Jersey City, New Jersey

81-83 Grand Street — Jersey City, N.J. 07303

Subscription $5.00 per year. UNA members $4.00 per year. Entered as Second Class at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Юрій Матушевський — „Мені тринадцятий минало..."

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Тарас Шевченко — Портрет роботи І. Кейвана

У селі Моринцях на Київщині в родині селянина Григорія Шевченка народилася 9-го березня 1814 року п'ята дитина — хлопчик Тарас. Маленькому Тарасові довелося зазнати багато лиха, бо тоді селяни були кріпаками і мусіли цілий тиждень працювати на пана, а тільки в неділю могли дещо зробити для себе.

Найгірші часи настали для малого Тараса, коли померла його мати, а батько одружився вдруге. Та поки жив батько, він дбав про Тараса і віддав його в науку до дяка. Коли хлопцеві минуло 12 років, помер і батько. Тарас пішов у найми, „пас ягнята за селом", а потім у сільських малярів учився малювати.

На шістнадцятому році життя став Тарас послугачем на дворі у пана Енґельгардта. Коли пана не було вдома, Тарас малював то олівцем, то вуглем. Раз пан спіймав хлопця на малюванні і звелів тяжко його покарати. Пізніше, побачивши, що Тарас має талант, віддав його в науку до маляра у Варшаві. Згодом пан переїхав до Петербурґу, і Тарас став працювати у маляра Ширяєва. Тут він малював підлоги, дахи, стелі й огорожі. У місячні ночі ходив у парк і зрисовував фігури, що прикрашали паркові алеї. Одного разу зустрів тут земляка, маляра Сошенка, який заопікувався Тарасом.

Сошенко познайомив хлопця з іншим земляком, поетом Євгеном Гребінкою та малярами Венеціяновим і Брюлловим. Вони побачили в юнака великий хист до малювання й писання поезій. Разом з іншими визначними поетами й мистцями вони викупили Шевченка з кріпацтва й послали вчитися до Петербурзької Академії Мистецтв.

Шевченко скінчив Академію з відзначенням і переїхав на Україну. Він став також писати вірші, в яких описував славне минуле рідного краю і змальовував тяжку долю України під чужим пануванням. Він закликав земляків любити Україну і боротися за її визволення.

За писання поезій та за приналежність до Кирило-Методіївського Братства, що мало на цілі визволення поневолених Москвою народів, царська поліція заарештувала Поета й заслала в азійські степи. Сам цар заборонив Шевченкові писати й малювати. Але на засланні Тарас потайки писав і ховав поезії за халяву свого солдатського чобота.

Шевченко прожив на засланні десять років. Повернувся на волю хворою людиною. Царський уряд заборонив Шевченкові жити в Україні. Тому він мусів поселитися в Петербурзі й тільки деколи міг відвідати свою батьківщину.

Помер Шевченко 10-го березня 1861 р. на 47-му році життя. Поховали Шевченка в Каневі над Дніпром. Його могилу, на якій стоїть тепер великий пам'ятник, відвідують щоденно багато людей.

Шевченко написав багато поезій, які відомі під назвою „Кобзар". Писав також повісті, написав драму з козацького життя „Назар Стодоля", для дітей уклав букваря, намалював багато прекрасних картин і портретів. Твори Шевченка перекладені всіма мовами культурного світу.

У багатьох містах і селах України поставлено пам'ятники Поетові. Також і українці на еміґрації поставили три пам'ятники Поетові — у Вінніпеґу, в Канаді, на оселі Українського Народного Союзу „Союзівці" в Кергонксоні та в столиці ЗСА. Урочисте відкриття пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні відбулося в червні 1964 року при стотисячному здвизі народу. Взяли в ньому участь і тисячі української молоді та дітей. Також українські поселенці в Південній Америці поставили пам'ятник Кобзареві. У червні 1972 р. відкрито пам'ятник Т. Шевченкові в Римі на площі св. Софії. Австралійські українці також готують пам'ятник Поетові.

Українські діти найкраще вшанують Шевченка, коли читатимуть його твори та виконуватимуть його заповіти.

Олена ЦЕГЕЛЬСЬКА

ВЕДМІДЬ БУДУ ВАЛИТЬ

Здавна в Україні говорили люди, що як на Стрітення Господнє гарно та погідно, то ведмідь з „буди"-ґаври не вилазить, спить-не прокидається; а якщо в той день хуґа або дощ із снігом навпереміну — то це знак, що весна вже близько. Тоді й ведмідь свою зимову „буду" валить.

Одного дня в половині лютого була непогода. У землянці їжачка під коренем дуба звідкись узялась вода й геть бідного звірика підмочила. Їжачок пчихнув раз, другий, а за третім разом пробудився з довгого сну. Позіхнув, протер заспані очі й затрусився від холоду.

— Бррр! А це що таке? Невже кінець зимі?

Глянув на стінний календар, вирвав зайві листки і аж за голову взявся.

— Та ж сьогодні празник Стрітення Господнього! Зима з літом стрічається. Ведмідь буду валить! А я мав би проспати? Ні!

Видряпався з-під сухого листя, відчинив двері й виглянув надвір. А там вітер гуляє, дощ із снігом періщить, якісь крупи падають, то сонце блисне, то знов хуґа закрутить, аж світу Божого не видно.

— Гаразд! — зрадів їжачок. — Пора й мені в світ!

Нашвидку поїв зів'ялих торішніх кисличок, фукнув раз, другий та й пошкандибав до струмочка. Хлеп-хлеп! — напився холодної води, обмив чорненьке рильце, розчесав вусики, пригладив колючки та й швар-швар куцими ніжками, подріботів до сусіда борсука, що жив у норі недалеко під старою сосною.

— Гей, сусіде, гей, борсуче! — загукав. — Пора вставати! Нині празник Стрітення Господнього. Зима з літом стрічається! Надходить весна-красна, несе нам зілля зелененьке!

У землянці почулося зразу шарудіння і сопіння, а потім рипіт, шкрябання пазурями й звуки рох-рох. За хвилину відчинилися двері. Ху! Сипнуло якимись льодовими крупами з дощем борсукові прямо в обличчя, аж захлиснувся. Але не подався назад, не зарився в барліг, не ліг знову спати.

— Ваша правда, сусіде! Спасибі, що збудили, а то проґавив би таку подію!

І ще щось додав по-борсучому: шу-шу-шу! рох-рох-рох!

Тоді вийшов на світ Божий подивитися. Був такий худий та мізерний, що ледве на ногах тримався. Взяв костура та й пошкандибав уперед, а їжачок за ним.

Ілюстрація Олекси Судомори

До ведмежої ґаври було досить близько. Добра, міцна була ця ґавра-„буда" між вивертами, збудована з грубих ломак і галуззя, повна сухого листя й моху на кам'яній долівці, суха й тепла. Ніяк до неї вітер не добереться.

От і спить у ній ведмідь, у сні лапу ссе, хропе. Раптом хтось грюкнув костуром у двері. Раз, другий і третій. Збудився наш ведмідь і зі злости аж заревів: — Гу-у-у-! Гу-у-у!

А в тих двох весняних посланців, їжака й борсука, аж мороз за спиною пішов. Та дарма, стукають, грюкають, а далі зарепетували на ввесь голос:

— Гей, ведмедю, бурий сплюху! Виходь!

А ведмідь люто-прелюто: — Гу-у! Гу-у!

Їжачок та борсук знов гукають:

— Гей, вуйку-ласуне! З празником Стрітення поздоровляємо тебе! Зима з літом стрічається. Час вставати! Кличемо тебе удруге: виходь!

І ось чути, як ведмідь підводиться з барлогу,

Ілюстрація Юрія Козака

сопе, стогне, муркоче. Щось там шарудить, тріщить, і знов грізний рев сколихнув ґаврою: гу-у! гу-у!

Та наші весняні посланці не відступають, грюкають у двері й гукають грімким голосом:

— Гей, ведмедю! Час вставати, час із буди виходити! Весна вже за порогом. Не проспи! Кличемо тебе втретє: виходь весну красну з нами стрічати! Вали буду! Вали-и-и!

А тоді як не зчиниться в буді тріскіт і грюкіт, такий страшний, що аж земля загуділа! На наших весняних посланців посипалися листя, і галуззя, і камінці. З гуркотом завалилася буда, а з-під неї, мов страшна бура скеля, висунувся ведмедисько, роззявив пащу й заревів, немов труба: гу-у-у! гу-у-у!

І пішов на ліси, на гори.

Пробудилися комашки й дрібні звірятка. Заворушилось і більше звір'я. А пташки вістку всьому світові передали, заспівали, защебетали: цір-цірі-цвірінь! Фітю-фітю-фіть! тьох-тьох!

— Гей, вставайте, хто заспав! Ведмідь буду валить! Гей!

Вже йде весна ясна,
Вже йде весна красна,
Несе нам зілля зелененьке! Гей!

Пояснення-словничок: **ґ а в р а** — лігво ведмедя, де він зимує; **х у ґ а** — снігова буря метелиця; **в и д р я п а т и с я** — із зусиллям вилізти звідкись; **п е р і щ и т и** — сильно вдаряти, (про дощ) лляти; **к р у п и** — peeled grains; **ш к а н д и б а т и** — to limp; **к и с л и ц я** — яблуко з дикої яблуні (codlin); **б о р с у к** — badger; **ш а р у д і н н я** — rustling; **с о п і н н я** — wheeze; **р и п і т** (рипіння) — creak; **б а р л і г** (лігво) — lair, den; **м і з е р н и й** — scanty; **к о с т у р** — crutch-stick; **в и в е р т** (вітролом) — дерево, звалене бурею на землю; **р е п е т у в а т и** — голосно кричати (to shout); **з в і р ' я**, збірний іменник — звірята.

Слова: Леонід ПОЛТАВА *Музика: Олег СТРАТИЧУК*

МИШАЧА ВІЙНА

(Оперета для Лялькового Театру)

Ява 2.

(Не встигли ще всі мишки вибігти, як у дверях з'явився озброєний шаблею кіт! Миші злякано втікають).

КІТ

Жаль, що знову повтікали,
М'яса тут було б чимало!..
Та нічого — в інший час
Порахую добре вас!..

Пісня КОТА

М'яв, м'яв, м'яв!
Що вхопив —
Усе ум'яв!
Що вхопив,
Те і з'їв!
Молочко я попиваю —
Добре життя маю!

(Два останні рядки повторити)
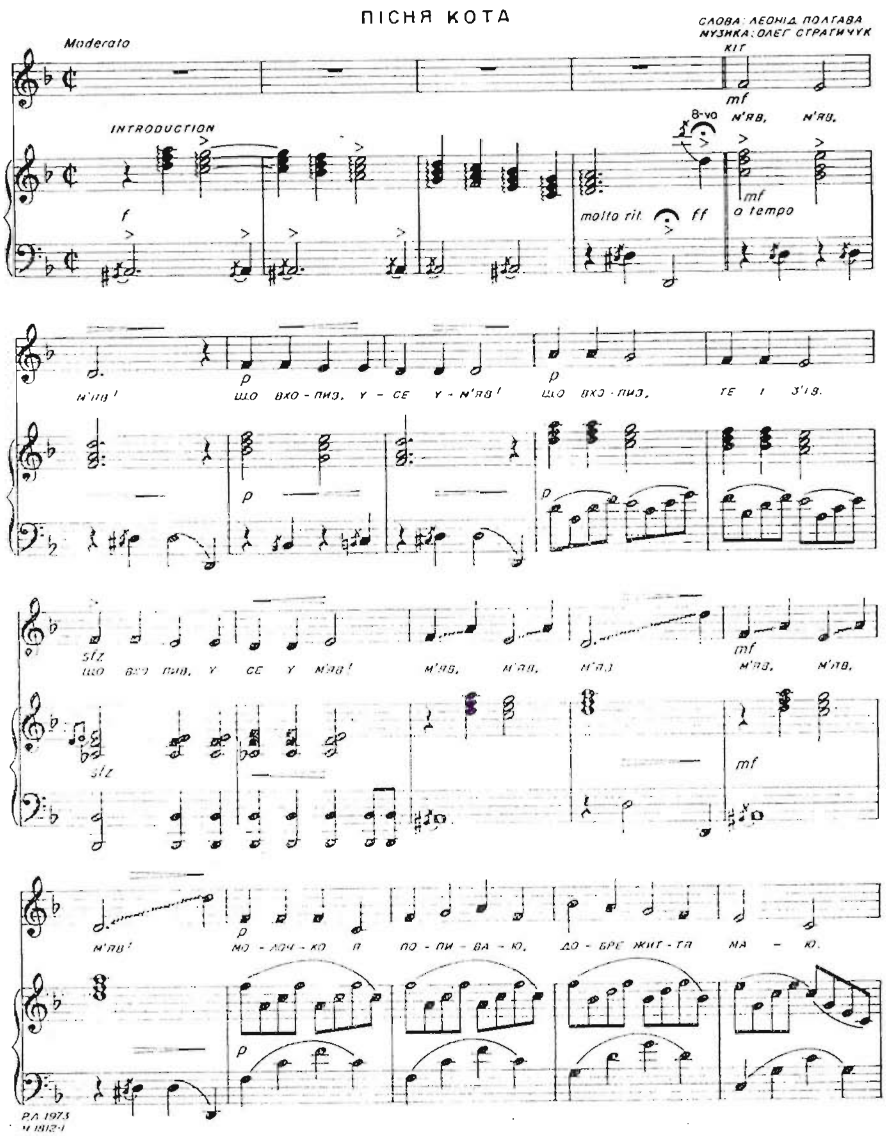
Ох, м'яв, м'яв, м'яв!
Зроду кіт
Не працював!
Що вхопив,
Те і з'їв!
Що вхопив — усе ум'яв!
М'яв, м'яв, м'яв!
Хто не втік —
Той пропав!
Я пан кіт,
Все в живіт!
М'яв, м'яв, м'яв, м'яв, м'яв, м'яв!

(Нишпорить по хатинці)

Ой, голодний, як мара,
А обідати пора!

(Побачив ковбасу)

О, ковбасочка є знову —
Для кота обід готовий!
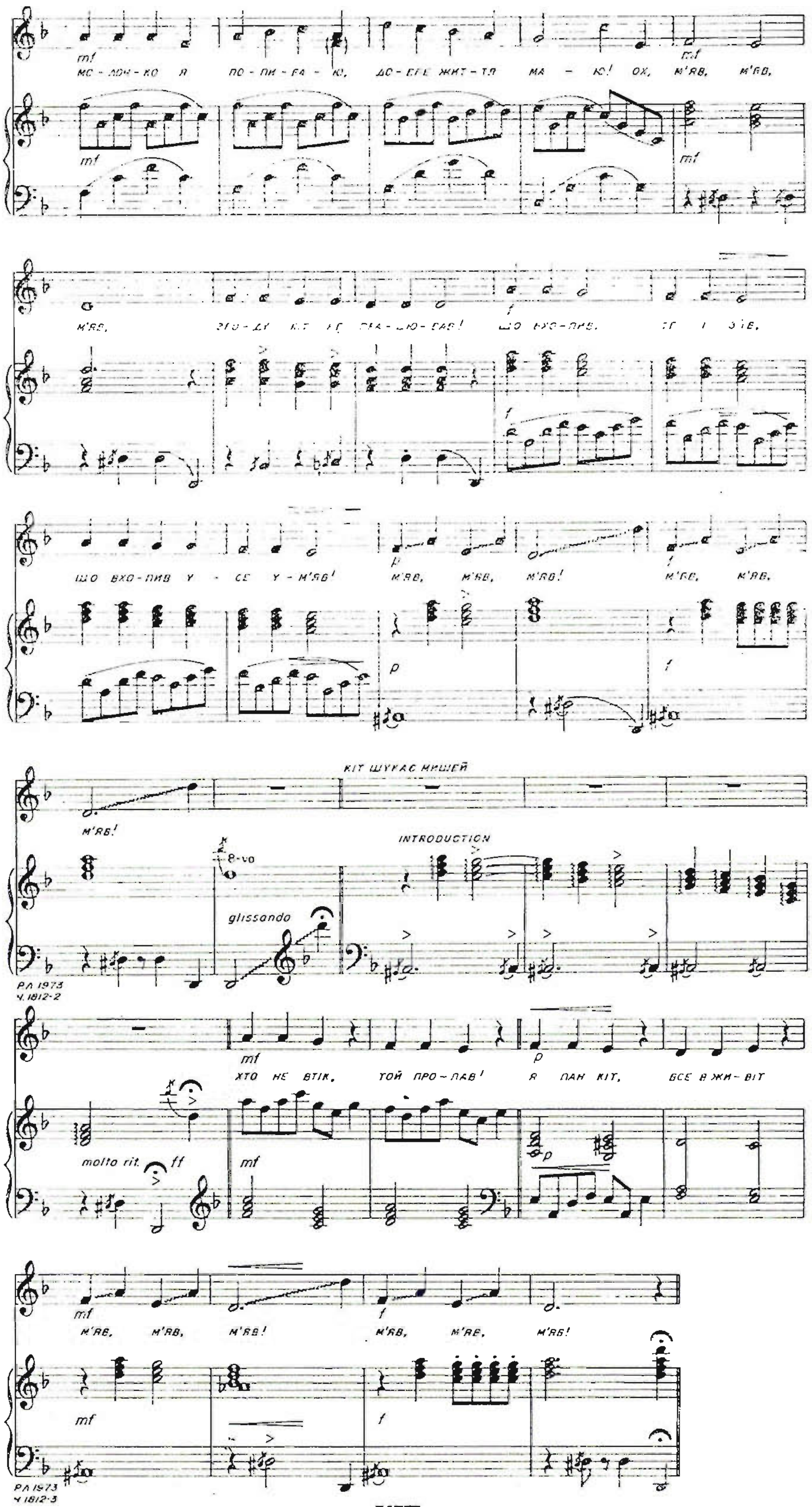

(Швидко їсть ковбасу)

Дуже гарні ці кімнати...
Ну, тепер пора й поспати...

(Лягає вигідно, засинає)

Ява 3.

(Мишки стурбовано визирають із схованок. У цей час чути крякання ворони. Кіт проснувся, мишки миттю зникають).

КІТ

Кличе хтось мене?
Чи в сні
Так причулося мені . . .
Не розплющив ще очей,
А побачив — сто мишей!
Треба вийти, подивитись,
Що там діється на світі ? . .

(Виходить)

Богдан ЛЕПКИЙ

ВЕСНА

(Ілюстрація Галини Мазепи)

Весна, весна!
Листям зеленим,
квітами рясна
Усміхнена, весела, голосна!

* * *

Господь дав навесні
Метеликам свободу,
А пташкам дав пісні,
Рибкам дав чисту воду.
Господь дав навесні
Квіток цілу леваду,
І дав тебе мені,
На втіху, на розраду.

Цвітуть квітки дрібні,
Метелики літають,
І рибки у воді
До сонця підпливають.

І співаки лісні
Втішаються весною,
Почну ж і я пісні,
Бо радуюсь тобою.

Рясний — **abundant, plentiful.**

Олександер ЛОТОЦЬКИЙ-БІЛОУСЕНКО *Ілюстрації Михайла МИХАЛЕВИЧА*

ЛИСИЧКА СЕСТРИЧКА

7. ЯК ЛОВИТИ РИБУ НА СУШІ

Була зима. Не стало лисам чого їсти. Моя голодна мати-лисиця побачила в полі чоловіка, що їхав на санях, і почала за ним слідкувати. Чоловік від холоду так закутався, що тільки ніс було видно; бачив перед собою лише свого коня, а набоки й назад не дивився. Моя мати наздогнала чоловіка, обнюхала сани й почула, що він везе рибу.

Плигнути на сани зараз і дерти лапами рядно лисиця побоялась, щоб не почув чоловік. Подумала вона трохи та й пустилася яром обійти чоловіка. Забігла вперед, лягла на дорозі, ноги виставила, хвіст відкинула, зуби вишкірила та й лежить нерухомо, дух затаївши. Як чоловік став доїздити до лисиці, кінь форкнув і звернув з дороги. Чоловік відвернув ковнір свого кожуха, подивився наперед і бачить — на дорозі лежить лисиця. Він подумав, що вона жива, разів зо два свиснув і тюкнув. Лисиця не рухалась. Чоловік зліз з саней і підійшов до неї. Взяв лисицю за задні ноги та й каже сам до себе:

— А, голубонько, догулялась! Мабуть, стрільці тебе підстрілили. Ну, добре! Буде з тебе ковнір до кожуха моїй старій.

Розгорнув рядно, поклав лисицю на сани, укрив її рядном, а сам сів на передок та й поїхав далі.

Моя мати трохи полежала, а згодом просунула з-під рядна голову та й почала викидати з саней рибу. Викидала по одній рибині, поки не викидала всю чисто. Потім вилізла сама з-під рядна та й сплигнула з саней. Коли чоловік від'їхав від неї далеко, вона почала збирати рибу і зносити її на купу. Як уже позбирала всю до одної, частину залишила собі на добрий сніданок, для решти вигребала в снігу яму, поклала туди рибу, загребла снігом, а зверху сіном для познаки прикрила. Лежить собі лисичка, смакує рибки і вже останню доїдає.

Біг повз неї вовк, бачить — лисиця щось їсть. Став та й питає:

— Що ти так заїдаєш?

— Рибу.

— Дай же й мені хоч одну!

— Коли ж це остання! От, може сінця поїв би? Бери, скільки хочеш, я не жалую.

Поглянув вовк пісним оком на сіно. Йому б рибки!

— Як же ти рибу здобула? — знов питає.

— Та я одурила чоловіка. Віз він рибу з міста, а я прикинулась неживою, лягла поперек дороги. Він мене підняв, поклав у сани, а я рибу викидала з саней і сама втекла. Спробуй і ти цього способу! Напевно скоро буде ще один чоловік їхати.

Пішов вовк собі дорогою.

8. ЛЮДЕЙ ПИТАЙ, А СВІЙ РОЗУМ МАЙ!

А тим часом чоловік, що його здурила моя мати, приїхав додому й увійшов у хату.

— А щож, — питає його жінка, — привіз рибу?

— Привіз, там на санях. Я ще й даруночок тобі привіз.

— Який?

— Та там побачиш! Ковнір тобі до кожуха.

Жінка до саней — а там ні риби, ні ковніра. Вона назад до хати та й почала лаяти чоловіка.

— Де твоя риба? Ти, значить, усі гроші пропив, а тепер ще й смієшся з мене? Зараз же вертайсь до міста, щоб мені була риба на завтра! А то завтра гості приїдуть — чим я буду їх гостити?

Чоловік не повірив жінці, вийшов до саней — коли й справді на санях нема нічого . . . „Що воно за штука?" — думає. А далі й догадався, що то його лисиця обдурила. Почухав потилицю, увійшов у хату, обігрівся трохи та й знов поїхав до міста по рибу.

Накупив риби і вертається додому. Вовк побачив його, забіг наперед, ліг на дорозі, випростав ноги, очі заплющив, зуби вискалив і лежить, не рухається. Чоловік став доїздити до вовка, кінь форкнув, кинувся з дороги. Чоловік глянув наперед і побачив на дорозі вовка. Тюкнув раз, другий — вовк не ворушиться. Чоловік подумав собі: „Ні, годі, вдруге мене не обдуриш!"

Дістав з саней доброго дрючка, підійшов до вовка, розмахнувся та як тарахнув його, то вовк ледве з місця підвівся та й побіг, не оглядаючись, куди очі бачать.

— Отже, — каже лисиця до дітей, — хто хитрий та мудрий, тому ні звір, ні людина не страшні. Наш рід лисячий завжди мав добру славу — ні розуму, ні спритности йому не бракувало. Самі люди розказують своїм дітям багато казок про те, як наша лисяча порода не раз, було, перемудрить їх.

— А ви, мамо, знаєте ті казочки? — допитуються лисенята.

— Та таке не раз бувало, що, відвідуючи село, тих казок під вікном наслухаєшся.

— Розкажіть же, мамо, розкажіть хоч одну казочку! — просять діти.

— Ну, добре, слухайте та навчайтеся, як треба мудрим бути!

(Продовження буде)

Пояснення-словничок: **закутатися** — щільно загорнутися (to wrap, to muffle up); **рядно** — грубе полотно (thick linen sheet, coarse cloth); **яр** — видолинок (ravine, cliff); **форкати** — пчихати (про коня) (to sniff, snart); **тюкати** — видати оклик „тю"; **лаяти** — сварити.

Катерина ПЕРЕЛІСНА

ЖУРАВЕЛЬ

Припетів журавель
Із заморських земель,
На болоті сів-упав,
„Добрий ранок!" – затурчав.

Зазирнув туди-сюди
Під лататтям на воді
І подибав чвак-чалап
Рахувать в болоті жаб.

Латаття або водяна лілея — water-lily; **турчати** або туркати — відзиватись по-пташиному, напр., як голуби; тут: курликати по-журавлиному; **чвак-чалап** — наслідування звуку, коли хтось ходить по рідкому болоті (swamp).

Петро ШКУРАТ

ЗАПОРІЗЬКІ ПІДВОДНІ ЧОВНИ

Мабуть, ще ніколи не було на Січі такої бурхливої козацької ради, як та, що відбулася в червні 1600-го року. Безупинно й голосно били літаври, скликаючи запорізьке військо на збори. На майдані клекотіло, немов на Дніпрових порогах. З усіх боків сунули на майдан козаки у волохатих чорних шапках з червоними верхами. Увесь майдан виглядав, немов буйне поле, заквітчане степовими маками.

Раду радили, на кого йти війною. Змагалися дві групи запорожців. Одна група була за те, щоб іти на польських панів, приборкати їхню сваволю над закріпаченим народом, а друга домагалася морського походу на Туреччину, щоб визволити християнських бранців.

Нарешті кошовий отаман, який ввесь час ніби байдуже прислухався до того, що говорили запорожці, махнув булавою, і розбурхана громада притихла.

— Панове товариство! — гукнув кошовий. — Як бачу, більшість козацької ради воліє морський похід на Туреччину. Гаразд, спершу підемо на турка!

— На турка! — загуло на майдані, і тисячі шапок на знак згоди полетіли вгору.

— Завтра почнемо готуватись до морського походу, — продовжував кошовий. — Пам'ятайте, що від завтрішнього дня у нас воєнний закон, і борони Боже, щоб я побачив кого підхмеленого! Накажу такому всипати подвійну пайку київ!

Наступного дня на Запорізькій Січі закипіла робота. Одні витягали чайки з води на берег, сушили їх і затикали клоччям щілини між дошками, щоб не протікала вода. Інші варили смолу у великих казанах. Роздягнені по пояс запорожці великими квачами смолили чайки.

Трохи далі, в затоці серед густого очерету, працював гурт досвідчених майстрів під проводом кошового.

Тут творилося щось незвичайне: майстри перебудовували чайки, влаштовували в них подвійне дно і робили в ньому стулки. Зверху чардак також закривали, а отвори на весла затягували шкірою. Над чардаком здіймалася рура, крізь яку надходило повітря.

Козаки готуються до морського походу

Під дном насипали піску. Під тягарем піску човен ховався під водою. Коли ж стулки відкривали, пісок висипався в воду, човен ставав легший і випливав на поверхню.

Коли всі готування до походу були закінчені, запорожці помолились у січовій церкві до святого Покрову Пречистої Діви і, посідавши в чайки, рушили Дніпром до Чорного моря. До лиману доплили без пригод, але в лимані великі хвилі почали гойдати човни.

Використовуючи лагідну липневу погоду, кошовий вирішив, замість довгої та небезпечної плавби повз Кавказьке узбережжя, переплисти Чорне море впоперек і дістатися до Синопу. З чайки, на якій перебував кошовий, передано наказ:

— Виплисти у відкрите море і прямувати просто на південь!

Запорізька фльотилія виплила в море. Було видно тільки небо і безкрає темне плесо води, в якому серед ночі ніби десь глибоко-глибоко гойдались зорі.

По довгій плавбі козацька фльотилія під заслоною темної ночі наблизилась до узбережжя Малої Азії. З чайки кошового дано наказ:

— Зупинитись!

Рівночасно наказано залогам підводних човнів поволі й обережно підсуватись до берега.

Описана в цьому оповіданні подія є історичною правдою. В 1600-му році запорожці задумали захопити турецьке місто Синоп, де в страшній нужді працювали українські бранці. Щоб здобути фортецю, запорожці вдалися до хитрощів: побудували (мабуть, перші в світі) підводні човни і в них непомітно підкралися до ворожої пристані.

— *** —

Коротка ніч кінчалась. Густий молочний туман оповив шпилі мінаретів, пристань Синопу і море.

Місто ще спало і навколо панувала тиша. Сонний турецький вартовий з зусиллям вдивлявся в туман, але не міг нічого добачити на морі. Було спокійно, тільки якісь колоди плавали сторчма, то поринаючи, то виринаючи з води . . .

— „Дивно ! . . Що це може бути? — думав вартовий. — Може засурмити на тривогу? Ні, ніякої небезпеки немає. За фальшиву тривогу мене не тільки засміють, а й покарають".

Тим часом колоди, погойдуючись на хвилях, поволі наближались до фортеці з високою вежею й грубими мурами.

Засідка козаків на вороже судно

Раптом вартовий здригнувся. Став протирати очі: чи це йому сниться, чи колоди справді починають рости й підійматись? Ось з води виринули якісь дивні подовгасті скрині. В одну мить розкрилися їх стулки, і переляканий вартовий побачив запорожців.

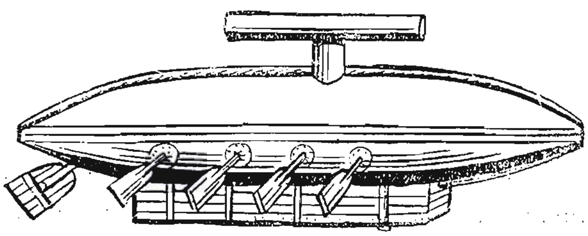
Напад! — несамовито заверещав він і намірився бігти, але не встиг ступити й кроку, як чиїсь міцні руки схопили його за горло.

Запорожці-підводники кинулися до брами, розброїли варту і вдерлися до фортеці. Рівночасно частина запорожців знайшла льох, в якому перебували під замком невільники з України й інших земель.

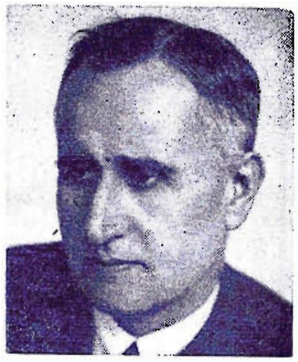
Заскочені зненацька, турки не чинили спротиву і здавалися в полон. Трохи довше тривала боротьба на ґалерах. Турецькі залоги запекло відбивалися від запорожців. Козаки, підпливши з моря на чайках, мов ті мурашки, обліпили кораблі й голіруч, без драбин, видряпувались на чардаки. По кількох годинах завзятої боротьби козаки перебили залоги й визволили бранців, що, закуті в кайдани, довгими рядами сиділи при веслах.

Забравши з собою визволених бранців та завантаживши здобутим добром турецькі ґалери, переможці посідали в чайки. Запорізька фльотилія залишила місто і виплила у відкрите море, на північ, в Україну.

Пояснення-словничок: **л і т а в р и — рід барабанів (kettle-drum); б р а н е ц ь — полонений (prisoner); п і д х м е л е н и й — напідпитку (drunk); к а з а н — великий горщик (kettle); к в а ч — щітка, пензель (brush); с т у л к а — затичка; ч а р д а к — поклад, верхня частина корабля (ship deck); л и м а н — estuary; с т о р ч м а — upside down; з н е н а ц ь к а — несподівано, раптово.**

ВІДІЙШОВ СПІВРОБІТНИК „ВЕСЕЛКИ" ПЕТРО ШКУРАТ

Петро Шкурат

І знову сумна вістка для наших юних читачів: відійшов від нас назавжди співробітник „Веселки", дитячий письменник, д-р Петро Шкурат. Помер у місті Торонті, в Канаді, 20 грудня 1972 року на 79-му році. Останні роки свого життя був важко хворий, не міг уже писати, але давніше містив у „Веселці" свої гарні оповідання. Найбільше зацікавила читачів його розповідь про підводні козацькі човни.

Малим хлопцем жив наш письменник над Дніпром, полюбив цю велику й чудову ріку України, писав про неї в своїх споминах та оповіданнях і часто розказував юним пластунам і сумівцям під час літніх таборів. Довгі роки був виховником пластового і сумівського юнацтва, діти й молодь дуже його любили й шанували. Був членом Об'єднання Працівників Літератури для Дітей і Молоді, знав добре нашу дитячу й юнацьку літературу і завжди заохочував батьків-матерів, щоб купували своїм дітям рідні книжечки для домашньої бібліотеки.

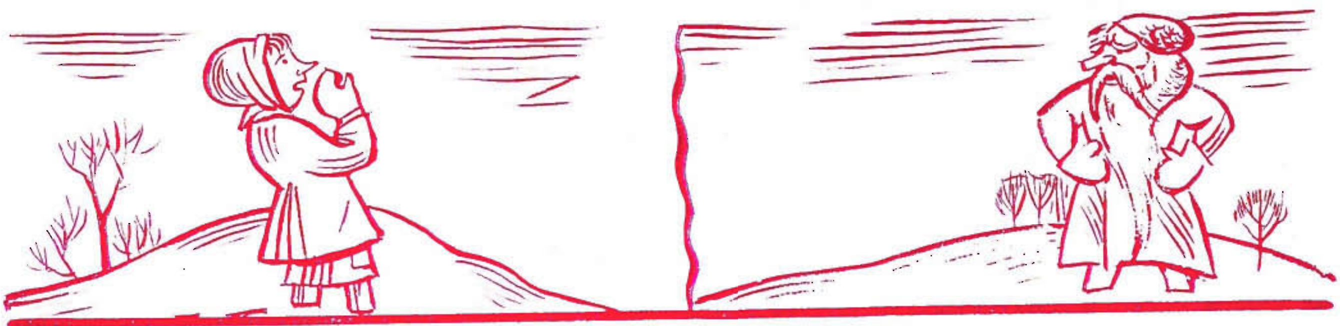
Готовив свої оповідання для окремої книжки, але важка хвороба не дала змоги здійснити задуму.

Вшановуючи нашого Покійного співробітника, друкуємо його оповідання „Запорізькі підводні човни", а ви, юні читачі, помоліться за спокій Його душі!

Б. Д.

Сценарій і текст: Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрації: Петро ХОЛОДНИЙ*

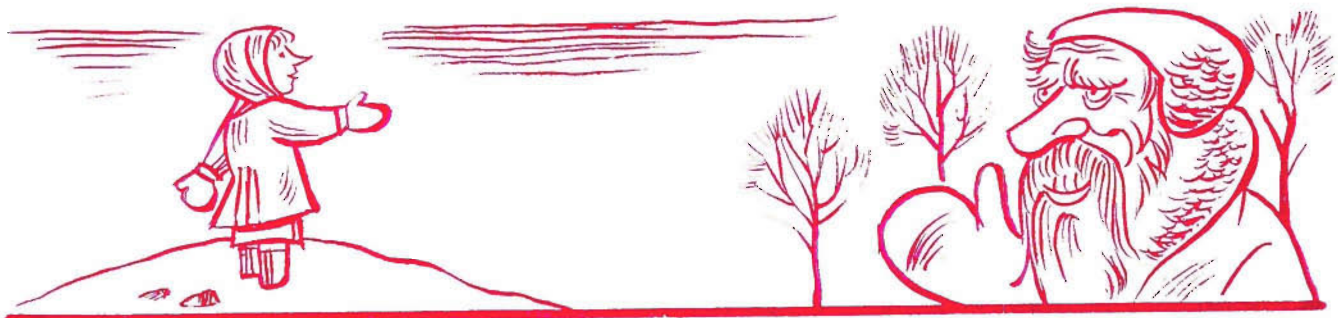
ГОЦА ДРАЛА

Ішла раз Гоца поміж лози
Та й побачила Мороза.

Що робити — утікати?
Далеченько їй до хати . . .

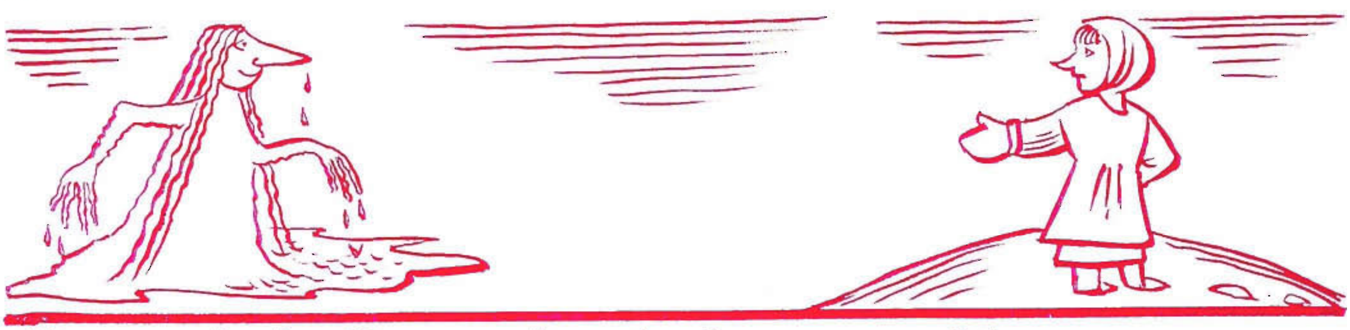
Дід дівчати не пізнав:
— Хто ти будеш? — запитав.

Каже Гоца: — Я відлижка!
Дід у сміх: — Мала, як мишка!

Як на тебе я дивлюсь,
Не боюся, а сміюсь!

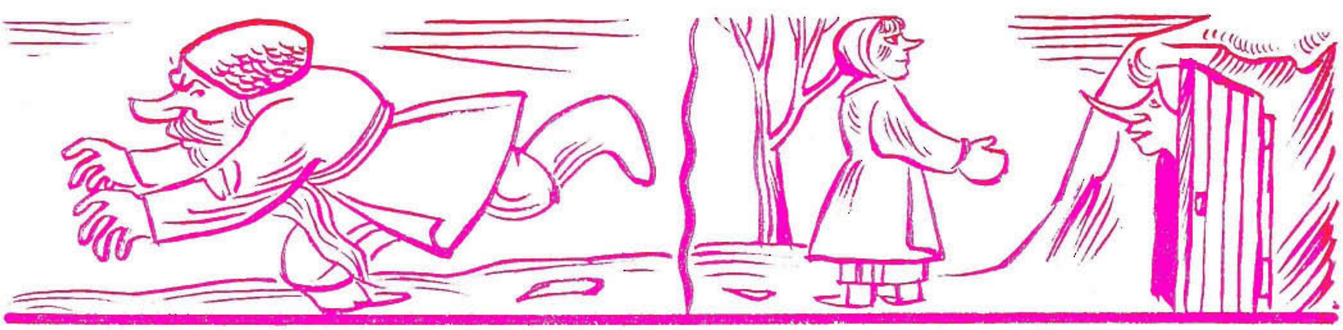
— То ніщо, що я маленька —
Завтра буду я, як ненька.

— Що за ненька? — Та ж Відлига,
Що з'їдає сніг і кригу.

— Де вона? — Сидить у лозах
І чатує на Мороза.

Хай лише на нього гляне,
То Мороз водою стане.

Як почув Мороз — злякався,
Більше він вже не сміявся.

Обернувсь і швидко втік —
Може вернеться за рік.

Каже Гоца: — Ґноме-брате,
Час нам Провесну стрічати!

Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрації Зенона ОНИШКЕВИЧА

ВЕДМЕДИК ДЖЕКІ

П'ятдесят або й більше років тому на розлогій рівнині одного американського стейту рубали ліс. Півтори тисячі чорних і білих робітників щодня від ранку до ночі пиляли пилами й цюкали сокирами, а велетенські дерева раз-у-раз із гркотом валились на землю.

Близько не було ні міста, ні хутора, а тому серед лісу збудовано тимчасовий табір з бараками для управи, лісорубів, кухнею, крамницею, стайнями для коней і маґазином для робітничого приладдя. Щоб табір міг мати телеграфічний зв'язок з містом, робітники вкопали в землю довгі ряди стовпів і провели по них дроти завдовжки в двадцять миль.

Одного разу робітник у лісі проходив попід стовпами й помітив, що з ними не все гаразд: деякі стовпи не стояли міцно в землі, а покосились, мов би їх хтось розхитав. Робітник пішов до управи табору й розповів, що бачив. На другий день виїхав у ліс сам начальник табору з помічниками. Вони оглянули розхитані стовпи й помітили на них сліди якихось великих кігтів. Довкола стовпів земля була втоптана, але то не були сліди людини.

Заступник начальника табору, лісовий інженер Джексон, дуже любив досліджувати природу. У вільні від праці дні він брав рушницю і зникав у пралісі. Мандрував бездоріжжями, шукав вражень і пригод. Тепер він зацікавився таємничими слідами на стовпах і сказав начальникові:

— Якщо дозволите, я спробую розгадати цю загадку. Але на це треба мені кількох днів, а може й ночей.

Начальник погодився. Інженера Джексона звільнили на тиждень від його обов'язків у таборі. Дні були погідні, а ночі місячні, ясні. Інженер поклав у торбу трохи харчів, узяв зброю, далековид і пішов у ліс. Деколи вертався до табору по свіжі харчі, спав дві-три години і знов зникав у лісі. За тиждень зайшов до канцелярії табору і заявив:

— Загадка розгадана!

— Як? Що? Кажи! — залунало від усіх столів.

— Ось послухайте! Ведмеді виходять уночі з нетрів і мандрують попід стовпами з телеграфічними дротами. Коли буває вітер, то дроти гудуть, ці звуки передаються стовпам, і здається, що то стовпи грають. Ведмеді, мабуть, думають, що в цих стовпах виводяться дикі бджоли, а де бджоли, там і мед. Отож, вони намагаються видряпатись на стовпи, але це їм не дуже вдається, до того ж і бджіл не видно. Ведмеді сердяться і штовхають стовпи так сильно, що розхитують їх.

— Якщо так, то мусимо виполошити ведмедів з поблизьких лісових ділянок у глибину пралісу! — сказав начальник табору. — Підемо на них облавою.

Облава тривала три дні. Кілька сотень робітників, вигукуючи і стріляючи в повітря, проходили обабіч телеграфічного проводу. Коли четвертого дня вернулися до табору, привезли з собою живе ведмежа.

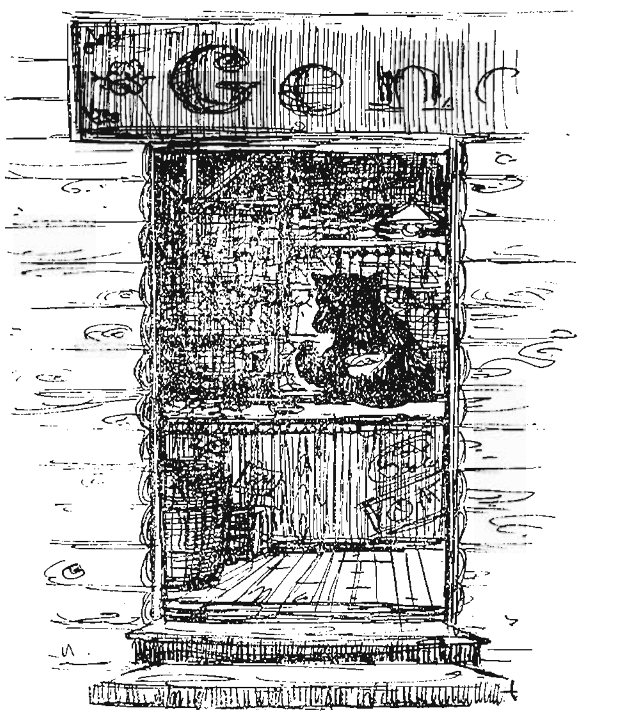
Інженер Джексон ним заопікувався, і певно тому ведмедик дістав ім'я Джекі. Спочатку був він несміливий і боязкий, сумував за мамою, але скоро почав звикати до людей. Його тримали в окремій комірчині, виводили на прогулянку по таборі й як слід годували. Джекі хутко підростав.

У таборі ніхто не дармував, то й для ведмедика знайшлася незабаром робота. Коло стаєн сидів на ланцюгу великий пес, що стеріг уночі коней. Одного разу трапилася йому сумна пригода: він підійшов заблизько до коня, бо йому скортіло понюхати його ногу. Кінь подумав, що пес хоче його вкусити, і вдарив бідного пса копитом так сильно, що той упав мертвий на землю . . .

Замість пса прип'яли на ланцюгу ведмедика Джекі. Спочатку коні трохи його боялися, форкали, стригли вухами, але конюхи мали наказ якнайчастіше водити їх повз ведмежу будку, щоб тварини звикали до ведмедика.

Джекі досить легко помирився зі своєю долею. А, може, знав, що це не довго триватиме, бо управа табору замовила в місті іншого пса. Ведмедик став улюбленцем табору. Був лагідний, кожний міг його погладити по густій шерсті або й сіпнути за кудли на потилиці. На дозвіллі робітники приносили йому ласощі. Джекі, як усі ведмеді, дуже любив солодке. Коли до нього підходили, він ставав дибки й вимахував привітно передніми лапами. Це мало означати: „Як ся маєте! А що доброго мені принесли?" Коли йому кидали шматки м'яса або солодке печиво, він спритно ловив їх ро-

том, виблискуючи білими, мов з порцеляни зубами.

Часом удень, коли коні були в лісі на роботі або паслися поза табором, Джексон дозволяв спускати Джекі з припону, і ведмежа могло вільно ходити по таборі. Воно вешталося поміж бараками, роздивлялося, чи не почастує хто солодким, а часом стрибало в ставок і там купалося.

Якось у суботу інженер Джексон наклав на Джекі старий крисатий капелюх, накинув на нього плащ-дощовик і в такому вигляді привів до таборової крамниці. Побачивши такого джентлмена, робітники, що були у крамниці, аж лягали від реготу. Вони купили ведмедикові цілий фунт цукерків. Мудрий ведмедик пильно придивлявся, як продавець простягнув руку по скляний слоїк з цукерками, і коли зрозумів, що це солодке, радісним муркотінням виявив своє вдоволення. Він став дибки і, смішно облизуючись, почав вимахувати лапами, мов би щось пригортав до себе. Так Джекі готувався їсти цукерки.

Але не думайте, що, з'ївши цукерки, Джекі забув, де їх можна дістати, а навіть, де вони лежать. Він добре запам'ятав барак з таборовою крамницею, де над дверима біліла велика дошка з якимись чорними знаками.

За кілька днів продавець захворів, і його завезли до шпиталю в місті за двадцять миль. Лікар сказав, що лікування потриває довший час. На місце хворого продавця прийняли іншого. Він був у таборі зовсім чужою людиною.

Зараз на другий день уранці, як робітники пішли в ліс до праці й у крамниці не було покупців, новий продавець сів собі вигідно за прилавком і почав робити підрахунки. Було тихо, спокійно . . . Нараз щось загупало й засопіло надворі, за дверима. Продавець ще не встиг підрахувати першу колонку чисел, як двері затріщали і до крамниці всунувся ведмідь. Переляканий продавець від страху присів за прилавком, а ведмідь сперся лапами на прилавок і витягнув шию, заглядаючи за ним. Продавець перебіг попід стіною до дверей і з криком вискочив на майдан.

— Рятуйте! Звір у крамниці! Дикий звір!— кричав він і вимахував руками, поглядаючи в сторону бараку, де була управа.

— Рушниці! Беріть рушниці! — репетував продавець.

З бараку управи вискочили начальник і його секретар з рушницями в руках.

— Що сталося, Майку? Хто на тебе напав?

— Звір! Дикий звір! Он там, у крамниці! — вимахував руками продавець.

З рушницями, готовими до пострілу, увійшов обережно до крамниці начальник, а з ним його секретар. Але, замість гуку пострілів і дикого реву поціленої звірюки, за порогом розлігся голосний регіт.

— Джекі, що ти тут робиш?

А втім, не треба було питати. За прилавком, на тому місці, де завжди стояв продавець, тепер стояв ведмедик Джекі, одною лапою притискав до себе слоїк з цукерками, а другою набирав цукерки і запихав ними рота.

Минуло кілька хвилин, поки продавець дав себе намовити підійти до дверей крамниці й подивитись, якого він має за прилавком заступника.

Увечері, коли робітники вернулися з лісу, ввесь табір реготав з продавцевої пригоди. Джекі став героєм дня, а інженер Джексон заплатив за цілий слоїк цукерків.

Пояснення-словничок: **с о к и р а — axe; п о к о с и т и с ь — похилитись (be awry); к і г о т ь — claw; б е з д о р і ж ж я — pathless space; н е т р і — jungle, thicket; о б л а в а — battue, beating up; к о н ю х — stable-man; п о т и л и ц я — back of the head; п р и п і н — tether; с л о ї к — jar; п р и л а в о к — counter.**

Сміймось!

ЧОМУ СПІЗНИВСЯ

У ч и т е л ь: Васильку, чому ти спізнився на лекцію?

В а с и л ь к о: Тому, що лекція почалася ще поки я прийшов!

ОПРАВДАВСЯ

М а м а : Лесю, я чула, що ти грав у м'яча замість піти до школи українознавства!

Л е с ь : Це неправда! Ось риба на доказ .

ДОБРИЙ МАЙСТЕР

М а р і й к а : Грицю, твій молоток забиває цвяхи мов блискавка!

Г р и ц ь : Ти думаєш, так швидко?

М а р і й к а : Ні! Але ти ніколи не попадаєш двічі в те саме місце!

ДИВНИЙ ГОДИННИК

І г о р : Чи твій годинник показує тобі час?

Ю р ч и к : Ні, мушу поглянути на нього.

ДІТИ, ЗБЕРІГАЙТЕ ОКРЕМІ ЧИСЛА „ВЕСЕЛКИ" І СКЛАДАЙТЕ ЇХ В ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ!

ДІТИ! ВІДНОВЛЯЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВЕСЕЛКИ"! ПРИЄДНУЙТЕ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

Сценарій і текст: Р. ЗАВАДОВИЧ
Scenario and story: R. ZAVADOVYCH

Ілюстрації: П. ХОЛОДНИЙ
Illustrations: P. CHOLODNY

БОГДАН-СІЧОВИЙ СТРІЛЕЦЬ ІСТОРИЧНА КАЗКА
UKRAINIAN TALE BOHDAN-SICHOVY STRILETS

РОЗДІЛ IX: ГЕНЕРАЛ ВІДДЯЧИВСЯ
CHAPTER IX: THE GENERAL RECIPROCATES

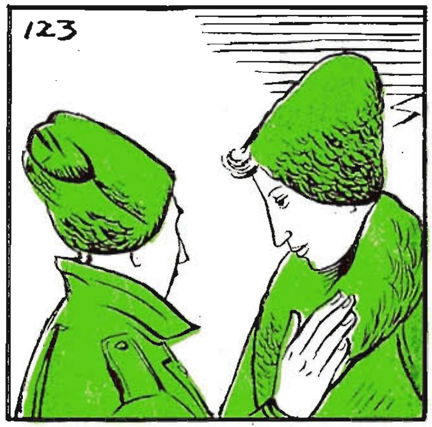
— Ви знайомі? — запитали одночасно здивані генерал і полковник.

"Do you know each other?" exclaimed the generai and the colonel almost in unison.

— Це мій начальник і приятель! відповів Федір.

"This is my friend and superior," said Fedir.

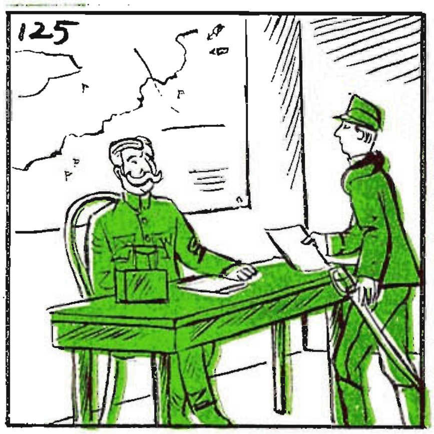
— Не селяни, а мої переодягнені військові товариші роззброїли москалів! — заявив Богдан.

"It was not the villagers but my friends disguised as villagers who disarmed the Russians," said Bohdan.

З доручення генерала полковник поїхав до села на перевірку.

The general dispatched the colonel to the village to check out the story.

Увечері генерал уже одержав рапорт полковника, що справді „полонені" роззброїли москалів.

At night, the general had the colonel's report, stating that it was in fact the group of "prisoners" that disarmed the Russians.

— Цим бравим хлопцям не місце в таборі полонених! Хай залишаться при українських добровільцях! — телефонував генерал до полку.

"These brave men do not deserve to be in a POW camp. Let them remain with the Ukrainian volunteers!" telephoned the general to the regimental headquarters.

(End of Chapter Nine)

(Кінець розділу дев'ятого)